

Zadeva C-208/23**Povzetek predloga za sprejetje predhodne odločbe v skladu s členom 98(1)
Poslovnika Sodišča****Datum vložitve:**

30. marec 2023

Predložitveno sodišče:

Corte suprema di cassazione (Italija)

Datum predložitvene odločbe:

22. marec 2023

Tožeča stranka:

AX

Predmet postopka v glavni stvari

Tožba zoper sodbo Corte di appello di Roma (višje sodišče v Rimu, Italija), s katero je bila odrejena predaja osebe AX nemškemu pravosodnemu organu na podlagi evropskega naloga za prijetje, ki ga je izdalo sodišče v Hamburgu. Tožeča stranka meni, da glede na to, da je noseča in mati hčerke, mlajše od treh let, italijanski pravosodni organ ne bi smel dovoliti njene predaje, ne da bi se pred tem na podlagi dodatno pridobljenih informacij prepričal, da je država prosilka zagotovila vse ukrepe za ustrezno varstvo v zvezi s prestajanjem zaporne kazni osebe, katere predaja se zahteva.

Predmet in pravna podlaga predloga za sprejetje predhodne odločbe

Predložitveno sodišče sprašuje, ali je mogoče na podlagi člena 1(1) in (2) ter členov 3 in 4 Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ sklepati, da mora izvršitveni pravosodni organ zavriniti ali preložiti predajo noseče ženske ali matere z mladoletnimi otroki, ki bivajo z njo.

Glede na odgovor na to vprašanje nadalje sprašuje, ali so ti členi Okvirnega sklepa skladni s členi 3, 4, 7, 24 in 35 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, in sicer tudi ob upoštevanju sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice in skupnih ustavnih tradicij držav članic.

Vprašanja za predhodno odločanje

1) Ali je treba člen 1(2) in (3) Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ o evropskem nalogu za prijete razlagati tako, da mora izvršitveni pravosodni organ zavrniti ali preložiti predajo noseče ženske ali matere z mladoletnimi otroki, ki bivajo z njo?

2) Ali so, če je odgovor na to vprašanje pritrdilen, člen 1(2) in (3) ter člena 3 in 4 Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ skladni s členi 3, 4, 7, 24 in 35 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah, tudi ob upoštevanju sodne prakse Evropskega sodišča za človekove pravice in skupnih ustavnih tradicij držav članic, če določajo predajo noseče ženske ali matere tako, da se pretrgajo vezi z mladoletnimi otroki, s katerimi biva, brez upoštevanja koristi otroka?

Navedene določbe prava Unije

Členi 3, 4, 7, 24 in 35 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah (v nadaljevanju: Listina)

Člen 1(2) in (3) ter člena 3 in 4 Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ (v nadaljevanju: Okvirni sklep)

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 26. maja 1989 o ženskah in otrocih v zaporu

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 13. marca 2008 o posebnem položaju zapornic in vplivu prestajanja zaporne kazni staršev na družabno in družinsko življenje

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 15. decembra 2011 o pogojih izvrševanja pripora in zaporne kazni v EU

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 27. novembra 2014 o 25. obletnici Konvencije ZN o otrokovih pravicah

Resolucija Evropskega parlamenta z dne 5. oktobra 2017 o zaporniških sistemih in razmerah v zaporih

Priporočila Odbora ministrov Sveta Evrope, vključno s priporočili: R(87)3 in R(2006)2 o evropskih zaporskih pravilih, R(2000)1469 o materah z dojenčki v zaporih, R(2018)5 o otrocih zaprtih oseb

Navedene določbe mednarodnega prava

Člen 8 Evropske konvencije o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin (v nadaljevanju: EKČP)

Člen 3 Konvencije ZN o otrokovih pravicah

Navedene določbe nacionalnega prava

Legge del 22 aprile 2005, n. 69 – Disposizioni per conformare il diritto interno alla decisione quadro 2002/584/GAI del Consiglio, del 13 giugno 2002, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra Stati membri (zakon št. 69 z dne 22. aprila 2005 o določbah za uskladitev nacionalne zakonodaje z Okvirnim sklepom Sveta 2002/584/PNZ z dne 13. junija 2002 o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami; v nadaljevanju: zakon št. 69/2005):

– prvotno besedilo člena 18(s) je določalo, da mora višje sodišče zavrniti predajo, če je oseba, katere predaja se zahteva, noseča ženska ali mati otrok, mlajših od treh let, ki bivajo z njo, razen v primeru zelo resnih varnostnih zahtev;

– veljavno besedilo člena 2 določa, da izvršitev evropskega naloga za prijetje v nobenem primeru ne sme povzročiti kršitve najvišjih načel ustavnega reda italijanske države ali neodtujljivih pravic, ki se osebi priznavajo po ustavi, temeljnih pravic in temeljnih pravnih načel iz člena 6 PEU ali temeljnih pravic, zagotovljenih z EKČP.

Decreto legislativo 2 febbraio 2021, n. 10, Disposizioni per il compiuto adeguamento della normativa nazionale alle disposizioni della decisione quadro 2002/584/GAI, relativa al mandato d'arresto europeo e alle procedure di consegna tra stati membri, in attuazione delle delega di cui all'articolo 6 della legge 4 ottobre 2019, n. 117 (zakonska uredba št. 10 z dne 2. februarja 2021 o določbah za dokončno prilagoditev nacionalne zakonodaje določbam Okvirnega sklepa 2002/584/PNZ o evropskem nalogu za prijetje in postopkih predaje med državami članicami, s katero se izvaja pooblastilo iz člena 6 zakona št. 117 z dne 4. oktobra 2019; v nadaljevanju: zakonska uredba št. 10/2021):

– s členom 14 se je nadomestilo besedilo člena 18 zgoraj navedenega zakona št. 69/2005 tako, da so bili odpravljeni vsi razlogi za obvezno zavrnitev predaje, ki niso določeni tudi v Okvirnem sklepu.

Veljavno besedilo torej določa, da „višje sodišče zavrne predajo v naslednjih primerih:

- a) če je kaznivo dejanje, očitano v evropskem nalogu za prijetje, poteklo zaradi amnestije v skladu z italijanskim pravom [...];
- b) če se izkaže, da je bila zoper zahtevano osebo za ista dejanja v Italiji izrečena pravnomočna sodba ali kazenska odločba ali odločitev o ustavitvi postopka, zoper katero ni več mogoč ugovor, ali pravnomočna sodba v drugi državi članici Evropske unije [...];
- c) če je bila oseba, zoper katero je izdan evropski nalog za prijetje, v času storitve kaznivega dejanja mlajša od 14 let“.

Na tej stopnji torej italijanska ureditev o izvajanju evropskega naloga za prijetje ne vsebuje več razloga za zavrnitev, ki se nanaša na predajo noseče matere ali matere z otroki, mlajšimi od treh let.

Kratka predstavitev dejanskega stanja in postopka v glavni stvari

- 1 Sodišče v Hamburgu je z nalogom za prijetje, izdanim 22. februarja 2022, zahtevalo predajo osebe AX zaradi velike tatvine, ki je bila storjena 1. junija 2019 v Hamburgu.
- 2 Oseba AX je noseča in je že mati otroka, mlajšega od treh let, ki živi z njo v zavodu za prestajanje kazni zapora. Iz tega razloga je predlagala zavrnitev predaje.
- 3 Corte di appello di Roma (višje sodišče v Rimu) je zavnilo očitke tožeče stranke in s sodbo z dne 29. septembra 2022 odredilo njeno predajo nemškemu pravosodnemu organu z obrazložitvijo, da v veljavnih italijanskih predpisih o izvajanju evropskega naloga za prijetje ni več razloga za zavrnitev predaje noseče ženske ali matere otrok, mlajših od treh let, ki bivajo z njo.
- 4 Pred Corte di cassazione (kasacijsko sodišče, Italija), ki je predložitveno sodišče, tožeča stranka predlaga razveljavitev te sodbe z utemeljitvijo, da bi bila njena predaja nemškemu pravosodnemu organu brez predhodnega preverjanja pogojev izvrševanja zaporne kazni, ki jih zagotavlja država prosilka, v nasprotju z več načeli in določbami nacionalnega prava, prava Unije in mednarodnega prava, ker je noseča in mati deklice, mlajše od treh let.
- 5 Tožeča stranka je v okviru postopka pred predložitvenim sodiščem podredno predlagala tudi prekinitev postopka do izdaje odločbe Sodišča Evropske unije v zadevi C-261/22, ki se nanaša na podobno vprašanje, kot ga je v predhodno odločanje predložilo Corte di cassazione (kasacijsko sodišče). Predlog za prekinitev je bil zavrnjen z obrazložitvijo, da ta ni izrecno določen z ureditvijo na področju evropskega naloga za prijetje in ni združljiv s strogimi časovnimi omejitvami iz teh pravil. Zaradi tega ukrepa naj bi bila tožeči stranki odvzeta možnost, da bi Sodišču predložila stališča, s čimer naj bi ji bila kršena pravica do sodnega varstva njenih temeljnih pravic pred pristojnimi organi.

Bistvene trditve strank v postopku v glavni stvari

- 6 Tožeča stranka z edinim pritožbenim razlogom predlaga razveljavitev izpodbijane sodbe in se sklicuje na kršitev členov 2 in 16 zakona št. 69/2005, več členov italijanske ustave, člena 3 Konvencije o otrokovih pravicah, člena 8 EKČP ter členov 7 in 24 Listine Evropske unije o temeljnih pravicah.
- 7 Corte di appello di Roma (višje sodišče v Rimu) naj bi se napačno omejilo na odreditev predaje tožeče stranke, pri čemer se je oprlo na razveljavitev razloga za

zavrnitev, ki se je nanašal na nosečnost osebe, za katero se zahteva predaja. Vendar pa naj take predaje ne bi bilo mogoče dovoliti, ne da bi se po pridobitvi dodatnih informacij v skladu s členom 16 zakona št. 69/2005 preverilo, ali je država prosilka zagotovila potrebne ukrepe za varstvo v zvezi s prestajanjem zaporne kazni.

- 8 Tožeča stranka poleg tega poudarja, da je bilo tudi po razveljavitvi razloga za zavrnitev iz prvotnega besedila člena 1(s) zakona št. 69/2005 v sodni praksi Corte di cassazione (kasacijsko sodišče) potrjeno, da nosečnost pomeni oviro za predajo.

Kratka predstavitev obrazložitve predloga za sprejetje predhodne odločbe

- 9 Predložitveno sodišče ugotavlja, da je zakon št. 69/2005, ki ureja izvajanje Okvirnega sklepa v notranjem pravu, sprva v členu 18(s) določal zavrnitev predaje noseče ženske ali ženske z otroki, mlajšimi od treh let, ki bivajo z njo. Ta razlog za zavrnitev pa ni določen v Okvirnem sklepu.
- 10 Za zagotovitev boljše uskladitve italijanske izvedbene zakonodaje z Okvirnim sklepom so bile z zakonsko uredbo št. 10/2021, zlasti v členu 14, razveljavljene vse nacionalne določbe, ki niso bile skladne s tem sklepom, vključno z razlogom za zavrnitev predaje noseče matere ali matere z otroki, mlajšimi od treh let, ki bivajo z njo.
- 11 Vendar pa predložitveno sodišče ugotavlja, da v skladu z nekaterimi odločbami Corte di cassazione (kasacijsko sodišče), čeprav je bil ta razlog za zavrnitev razveljavljen, to ne pomeni samo po sebi, da je taka predaja dovoljena, ker bi se z njo lahko vseeno kršile temeljne pravice osebe, če bi bila opravljena, ne da bi izvršitveni pravosodni organ predhodno preveril, ali so v državi izdajateljici priznani podobni načini prestajanja zaporne kazni in oblike varstva otrok kot v italijanskem pravnem redu.
- 12 V nasprotnem primeru naj bi bile kršene temeljne pravice, določene v italijanski ustavi in v EKČP, zato bi bilo treba predajo zavrniti v skladu z določbo člena 2 zakona št. 69/2005, ki jo je pojasnilo tudi Corte costituzionale (ustavno sodišče, Italija) v predlogu za sprejetje predhodne odločbe v zadevi C-699/21, ki ga je predložilo Sodišču.
- 13 V tem sklepu je Corte costituzionale (ustavno sodišče) ugotovilo, da bi bila v očitnem nasprotju s primarnostjo, enotnostjo in učinkovitostjo prava Unije „razlaga nacionalnega prava, ki bi izvršitvenemu pravosodnemu organu na podlagi splošnih določb, kot so določene v členu 1 in 2 zakona št. 69 iz leta 2005 pred spremembami z zakonsko uredbo št. 10 iz leta 2021 ali v členu 2 istega zakona v veljavni različici, dovoljevala, da predajo zahtevane osebe zavrne tudi v primerih, ki niso taksativno določeni z zakonom na podlagi Okvirnega sklepa“.
- 14 Corte costituzionale (ustavno sodišče) je nadalje navedlo, da „države članice izvajanja prava Unije na področjih, ki so v celoti usklajena, ne smejo pogojevati s

spoštovanjem izključno nacionalnih standardov varstva temeljnih pravic, če bi to lahko ogrozilo primarnost, enotnost in učinkovitost prava EU (sodbi Sodišča z dne 26. februarja 2013 v zadevi Fransson, C-617/10, točka 29, in z dne 26. februarja 2013 v zadevi Melloni, C-399/11, točka 60). Temeljne pravice, ki morajo biti upoštevane z Okvirnim sklepom v skladu z njegovim členom 1(3), so pravice, priznane v pravu Unije in posledično v vseh državah članicah pri izvajanju prava Unije. To so temeljne pravice, h katerim med drugim pomembno prispevajo skupne ustavne tradicije držav članic (člen 6(3) PEU in člen 52(4) Listine)“.

- 15 Predložitveno sodišče se strinja s to razlago in meni, da je treba na Sodišče Evropske unije nasloviti predlog za sprejetje predhodne odločbe, da pojasni skupni standard varstva, določen v pravu Evropske unije glede predaje noseče ženske ali matere mladoletnih otrok, ki bivajo z njo, in da odloči, ali se pravo Unije lahko razlaga tako, da je navedena predaja na podlagi evropskega naloga za prijetje skladna s temeljnimi pravicami, zagotovljenimi v pravu Unije in zlasti v Listini, tudi ob upoštevanju skupnih ustavnih tradicij držav članic, na katere se sklicuje tudi člen 52(4) Listine. Odgovor Sodišča Evropske unije bi namreč omogočil enotno razlago prava Unije o tem vprašanju.
- 16 Predložitveno sodišče navaja na primer sklepe Supreme Court of the United Kingdom (vrhovno sodišče Združenega kraljestva), ki je zavrnilo predajo mater na podlagi evropskega naloga za prijetje.
- 17 Isto sodišče navaja tudi več sodb Sodišča: v sodbi v zadevi C-399/11, Melloni, naj bi Sodišče v bistvu izjavilo, da je Okvirni sklep izčrpno uredil področje omejitev predaje, zato ni mogoče določiti dodatnih omejitev izvršitve naloga ne z državnimi predpisi o prenosu ne z razlago, ki jo podajo nacionalna sodišča; v sodbi v združenih zadevah C-404/15 in C-659/15 PPU, Aranyosi in Căldăraru, ter v sodbah v združenih zadevah C-562/21 PPU in C-563/21, X in Y, ter C-354/20 PPU in C-412/20 PPU, L in P, naj bi Sodišče ureditev evropskega naloga za prijetje razložilo tako, da je izvajanje načela vzajemnega priznavanja uskladilo z varstvom temeljnih pravic; v sodbi v zadevi C-367/16, Piotrowski, je Sodišče štelo, da je predaja mladoletnikov na podlagi evropskega naloga za prijetje, ki dosežejo minimalno starost za kazensko odgovornost, kot je opredeljena v nacionalnem pravu, sicer skladna s pravom Unije, vendar je opozorilo, da so potrebna procesna jamstva, ki zagotavljajo, „da se vedno upoštevajo predvsem koristi otrok, zoper katere je izdan evropski nalog za prijetje, v skladu s členom 24(2) Listine“. V zvezi z zadnjenavedeno sodbo predložitveno sodišče trdi, da bi moralo merilo koristi otroka, na katerem morajo temeljiti odločitve o izvršitvi evropskega naloga za prijetje zoper obdolženega ali obsojenega otroka, logično veljati tudi za veliko mlajše otroke, ki bivajo z materjo, zoper katero je izdan evropski nalog za prijetje, in zoper katere ne teče kazenski postopek.
- 18 Tudi Evropsko sodišče za človekove pravice (v nadaljevanju: ESČP) naj bi navedlo, da se v okviru izvrševanja evropskega naloga za prijetje v državi članici Unije mehanizem vzajemnega priznavanja ne bi smel samodejno in mehansko

uporabljati v škodo temeljnih pravic (ESČP, 17. aprila 2018, Pirozzi proti Belgiji, točke od 57 do 64) in da je izvrševanje evropskega naloga za prijetje omejeno s tveganjem kršitve temeljnih pravic zahtevane osebe, temelječim na „resnih razlogih“ (sodba ESČP z dne 9. julija 2019, Romeo Castano proti Belgiji, točki 79 in 92).

- 19 Ker Okvirni sklep ne določa razloga za zavrnitev predaje matere, ki biva z otroki, mlajšimi od treh let, kaže, da bi morala biti predaja brezpogojno izvedena. Vendar pa se zdi, da taka brezpogojna obveznost predaje ni v nasprotju samo z nacionalnim standardom, ampak tudi z evropskim standardom za varstvo temeljnih pravic, kot sta pravica do zasebnega in družinskega življenja matere, zlasti pa mladoletnega otroka.
- 20 Glede tega predložitveno sodišče opozarja, da je Evropski odbor za preprečevanje mučenja in nehumanega ali ponižujočega ravnanja ali kaznovanja priznal, da zapor niso primerno okolje za dojenčke in otroke ter da je prisilno ločevanje mater in dojenčkov zelo nezaželeno.
- 21 To sodišče opozarja tudi, da je ESČP navedlo, da v skladu s pravili OZN za ravnanje z zapornicami odločitve, da se otrokom omogoči, da ostanejo v zaporu z materami, temeljijo na koristih otrok (sodbi ESČP z dne 26. novembra 2013, X proti Latviji, točka 95, in z dne 24. marca 2016, Korneykova in Korneykov proti Ukrajini, točka 129).
- 22 ESČP je pred kratkim tudi presodilo, da je bila z odločbo o izgonu nigerijskega državljana iz Združenega kraljestva kršena njegova pravica do zasebnega in družinskega življenja, ker naj narava in resnost storjenega kaznivega dejanja ne bi bila uravnotežena s koristjo mladoletnega otroka (sodba ESČP z dne 24. novembra 2020, Unuane proti Združenemu kraljestvu, točke od 86 do 90).
- 23 Predložitveno sodišče meni, da bi zaradi tega, ker ima lahko prisilna ločitev matere in mladoletnega otroka, ki biva z njo, zaradi izvršitve evropskega naloga za prijetje za otroka resne posledice, varstvo materinstva in otrokove koristi lahko zahtevalo bodisi preložitve predaje noseče ženske ali matere, s katero biva mladoletni otrok, na čas, ko bo bolj spoštovana otrokova korist, bodisi možnost predaje otroka skupaj z materjo potem, ko se preverijo pogoji izvrševanja zaporne kazni, ki jih zagotavlja država članica prosilka.
- 24 Predaja dojenčkov in otrok skupaj z materjo namreč v skladu s Priporočilom Svetovne zdravstvene organizacije z dne 6. oktobra 2010 zahteva, da morajo organi oblasti ustrezno zagotoviti zdravje in dobro počutje otroka (sodba ESČP z dne 24. marca 2016, Korneykova in Korneykov proti Ukrajini, točka 131), nesprejetje ukrepov pa lahko zaradi izjemne ranljivosti otrok povzroči nečloveško in ponižujoče ravnanje za mater in otroka v skladu s členom 3 EKČP (sodbe ESČP z dne 24. marca 2016, Korneykova in Korneykov proti Ukrajini, točke od 140 do 148; z dne 17. oktobra 2019, G.B. in drugi proti Turčiji, točke od 101

do 117 in 151, in z dne 7. decembra 2017, S.F. in drugi proti Bolgariji, 2017, točke od 84 do 93).

- 25 Predložitveno sodišče meni, da je brezpogojna predaja noseče ženske zaradi izvajanja evropskega naloga za prijetje lahko v praksi v nasprotju z varstvom materinstva in škoduje tudi zdravju osebe, katere predaja se zahteva, in nerojenega otroka.
- 26 V primeru zaporne kazni, ki jo prestaja nosečnica, mora biti namreč zagotovljena skladnost s standardi, ki so opredeljeni v več zgoraj navedenih resolucijah Evropskega parlamenta in priporočilih Odbora ministrov Sveta Evrope.
- 27 Po mnenju predložitvenega sodišča je zato treba Sodišče zaprositi za sprejetje predhodne odločbe, da se pojasni, ali je v skladu z ureditvijo na področju evropskega naloga za prijetje, ki je bil uveden z Okvirnim sklepom, predaja nosečnice brezpogojno potrebna ali pa je pogojena s predhodnim preverjanjem zdravstvenega stanja in ugotavljanjem njegove združljivosti s pogoji izvrševanja zaporne kazni, ki jih zagotavlja država prosilka.
- 28 Predložitveno sodišče na koncu izraža mnenje, da postavljenih vprašanj glede razlage zaradi njihove zapletenosti ni mogoče rešiti ob upoštevanju možnosti, ki je dopuščena v členu 23(4) Okvirnega sklepa, in sicer da se že odločeno predajo začasno preloži „iz resnih humanitarnih razlogov“, saj takšna oblika odloga izvršitve evropskega naloga za prijetje ni primerno sredstvo za zagotovitev varstva temeljnih pravic, glede na to, da je prepuščena diskreciji pravosodnega organa izvršitvene države v vsakem posameznem primeru.
- 29 Predložitveno sodišče nazadnje prosi za obravnavo zadeve po nujnem postopku v skladu s členom 107 Poslovnika Sodišča, ker zadevna odločitev vpliva na temeljne pravice noseče matere in mladoletnega otroka, starega le nekaj let, ki biva samo z njo, ter je potrebna za odpravo negotovosti, ki še vedno traja v zvezi z njeno predajo.